
PROFESOR HENRYK LESIŃSKI, PIERWSZY REDAKTOR NACZELNY
„PRZEGLĄDU ZACHODNIOPOMORSKIEGO”. W 100. ROCZNICĘ URODZIN

RADOSŁAW GAZIŃSKI

ORCID: 0000-0002-6734-9309

Uniwersytet Szczeciński

radoslaw.gazinski@usz.edu.pl

Profesor Henryk Lesiński jako organizator nauki i współtwórca szczecińskiego ośrodka akademickiego

Słowa kluczowe: Henryk Lesiński, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Szczecińskie Towarzystwo, Naukowe, Instytut Zachodniopomorski, szczecińskie środowisko historyczne

Keywords: Henryk Lesiński, Higher Pedagogical School, Szczecin Society of Sciences, West Pomeranian Institute, Szczecin historical community

Profesor Henryk Lesiński to nie tylko wybitny naukowiec, znawca dziejów średniowiecznego i wczesnonowożytnego Pomorza oraz archiwista, ale także jeden z najważniejszych twórców szczecińskiego ośrodka akademickiego. W listopadzie 1955 roku po przyjeździe na stałe do Szczecina, Henryk Lesiński rozpoczął pracę w Zakładzie Historii Pomorza IH PAN oraz w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Szczecinie. W maju 1956 roku został dyrektorem szczecińskiego archiwum. Od tego momentu Henryk Lesiński skupił w archiwalnych murach całe szczecińskie środowisko historyczne, kierując przez kolejne dziesięciolecia jego dalszym rozwojem. Warto dodać, że działalność konsolidująca szczecińskich historyków, jaką prowadził Henryk Lesiński, ułatwiała Mu funkcja wieloletniego prezesa szczecińskiego oddziału PTH¹.

Od 1956 roku Henryk Lesiński zaangażował się w organizację, a następnie w działalność Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego, w którym ostatecznie

¹ Kazimierz Pająk, *Rola szczecińskiego ośrodka naukowego w rozwoju nauki w Polsce Ludowej w latach 1945–1980* (Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 1984), 187–202.

został głównym redaktorem wydawnictw². Podstawowym celem Towarzystwa miała być integracja szczecińskiego środowiska naukowego, koordynacja jego działań badawczych oraz dążenie do harmonijnego rozwoju wszystkich dziedzin nauki. Nowe Towarzystwo kładło szczególny nacisk na intensyfikację badań odnoszących się do Pomorza³. Trzeba przyznać, że STN rozwinęło wszechstronną działalność, w tym wydawniczą i konferencyjną, widoczną w mieście i regionie. Nowa organizacja nadawała więc mocny ton życiu naukowemu szczecińskiego ośrodka. Należy też wskazać, że działalność wydawnicza w Towarzystwie należała do kluczowych i to nią właśnie kierował Henryk Lesiński. Podczas swojej 25-letniej pracy w STN przy Jego walnym wsparciu wydano ponad 250 publikacji liczących ponad 2000 arkuszy wydawniczych⁴. Miało to istotne znaczenie dla rozwoju całego szczecińskiego środowiska naukowego. W tamtych czasach wielu młodych naukowców właśnie dzięki wydawnictwu STN i profesorowi Henrykowi Lesińskiemu mogło opublikować swoje osiągnięcia naukowe. Warto dodać, łamiąc nieco chronologię, że w burzliwych latach 1988–1991 jako prezes STN Henryk Lesiński przeprowadził szczęśliwie Towarzystwo przez okres przemian ustrojowych⁵.

W 1961 roku w Szczecinie do życia powołano Instytut Zachodnio-Pomorski z zadaniem patronowania badaniom naukowym na Pomorzu, zwłaszcza z dziedziny nauk społecznych i humanistycznych. W ramach Instytutu w 1962 roku powstała Rada Naukowa, której wiceprzewodniczącym, a potem przewodniczącym, został

² Antoni Linke, „Szczecińskie Towarzystwo Naukowe w minionym dwudziestolecu (1956–1976)”, w: *Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946–1956–1976*, red. Henryk Lesiński (Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1979), 10–11; Pająk, *Rola*, 91–103.

³ Eufemiusz Terebucha, „Rozwój nauk społecznych na Pomorzu Szczecińskim w dwudziestolecu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”, w: *Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946–1966*, red. Leon Babiński, Henryk Lesiński (Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1968), 19–20; Henryk Lesiński, Ludwik Janiszewski, „Rola i osiągnięcia nauk humanistycznych w procesach integracyjnych i kulturowych Pomorza Zachodniego w latach 1945–1985”, w: *Udział nauki i szkolnictwa wyższego w rozwoju Pomorza Zachodniego w latach 1945–1985*, red. Henryk Lesiński (Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1986), 187–188; Józef Rutkowski, „Zarys historii Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego”, w: *Ludzie nauki Szczecina w 50-leciu. Księga osiągnięć*, t. 1, red. komitet redakcyjny (Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1996), 9–19.

⁴ Inne dane mówią o 300 pozycjach wydawniczych liczących ponad 1800 arkuszy wydawniczych: Henryk Lesiński, „Uczelnie wyższe i nauka”, w: *Dzieje Szczecina 1945–1990*, red. Tadeusz Białecki, Zygmunt Silski (Szczecin: Wydawnictwo 13 Muz, 1998), 454; por. też Henryk Lesiński, „Działalność wydawnicza Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego w latach 1956–1976”, w: *Nauka*, 18–23.

⁵ Por. Janina Jasnowska, Radosław Gaziński, „Rola Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego w procesach polonizacji oraz europeizacji Pomorza Zachodniego”, w: *Od polonizacji do europeizacji Pomorza Zachodniego. Prace ofiarowane prof. Kazimierzowi Kozłowskiemu z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin*, red. Małgorzata Machałek, Jan Macholak, Edward Włodarczyk (Warszawa–Szczecin, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Uniwersytet Szczeciński, Archiwum Państwowe w Szczecinie, 2012), 581–590.

Henryk Lesiński. Pozwalało Mu to przez lata współwytaczać oraz koordynować prace badawcze Instytutu oraz współokreślać jego politykę wydawniczą. Spod redaktorskiej ręki Profesora wyszło wiele publikacji sygnowanych przez IZP. Henryk Lesiński był bardzo aktywny we wspieraniu działalności naukowej IZP przez cały okres funkcjonowania organizacji, tj. aż do jej rozwiązania w 1974 roku⁶. Do niepodważalnych zasług Instytutu Zachodnio-Pomorskiego należało przyspieszenie badań zarówno nad przeszłością, jak i ówczesnością Pomorza, co było również zasługą Henryka Lesińskiego. Umożliwienie druku ze środków IZP wielu prac doktorskich czy habilitacyjnych miało potem duże znaczenie przy budowaniu kadry niezbędnej dla prawidłowego funkcjonowania Wyższej Szkoły Pedagogicznej⁷.

Kształtowanie nauki na Pomorzu i w samym Szczecinie to nie tylko praca w instytucjach naukowych czy na uczelniach wyższych, to także redakcja regionalnych czasopism o charakterze naukowym lub popularnonaukowym. W tej materii Henryk Lesiński dokonał dzieła wielkiego. Po pierwsze, od 1957 roku w ramach prac redakcyjnych w STN współzałożył, a potem redagował dwumiesięcznik „Szczecin”, przekształcając go w 1962 roku, już pod egidą IZP, w „Przegląd Zachodniopomorski”, którego przez długie lata pozostawał redaktorem naczelnym. Tworząc „Szczecin”, a później „Przegląd Zachodniopomorski”, troszczył się zarówno o zachowanie wysokiego poziomu naukowego prowadzonych czasopism, jak i twardo walczył o przydziały papieru i pieniądze, aby czasopisma wychodziły regularnie. Od 1965 roku był dodatkowo wiceprezesem Szczecińskiego Towarzystwa Kultury, a w latach 1966–1969 przewodniczącym Zarządu Wojewódzkiego Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich. Działając w obu wspomnianych wyżej organizacjach, profesor Henryk Lesiński dążył przede wszystkim do popularyzacji wiedzy o Pomorzu Zachodnim, a zwłaszcza o jego dziejach⁸. Ważnym elementem działania Profesora w TRZZ było odpowiednie ukierunkowywanie polityki wydawniczej organizacji. Warto dodać, że z TRZZ wiązano na Pomorzu Zachodnim duże nadzieje, a zwłaszcza w sprawie aktywizacji gospodarczej, kulturalnej i naukowej regionu⁹.

Rola Profesora jako organizatora szczecińskiego ośrodka akademickiego wzrosła wydatnie, gdy 1 września 1969 roku został prorektorem Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu zarządzającym świeżo powołaną do życia na bazie Studiów

⁶ Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego (dalej: AUS), Akta Osobowe (dalej: AO), Henryk Lesiński (dalej: HL), sygn. 99/1959, 15–16, 178–179, 181.

⁷ Pająk, *Rola*, 103–111.

⁸ AUS, AO, HL, sygn. 99/1959, 57–58; Nadanie tytułu profesora nadzwyczajnego Henrykowi Lesińskiemu, sygn. 100/56, 11.

⁹ Adam Makowski, *Między iluzją a realiami. Towarzystwo rozwoju Ziem Zachodnich w latach 1957–1970* (Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2019), 27–52, 199–208.

Nauczycielskich¹⁰ Wyższą Szkołą Nauczycielską – filią poznańskiej uczelni¹¹. Początki WSN były jednak bardzo trudne. Jak pisał prof. Henryk Lesiński: „Brak było wykwalifikowanej kadry wykładowców, doświadczenia, bazy bibliotecznej, a przejęte po Studium Nauczycielskim pomieszczenia okazały się niewystarczające dla potrzeb wyższej uczelni”¹². Mimo to można śmiało powiedzieć, że powstanie WSN było dla Henryka Lesińskiego punktem zwrotnym, w sposób decydujący wpływającym już nie tylko na dalsze kształtowanie się środowiska historycznego, ale również na całą grupę nauk wchodzących w skład uczelni, które w nowych warunkach wreszcie mogły się rozwijać¹³. W ramach Wyższej Szkoły Nauczycielskiej Henryk Lesiński był kierownikiem Zakładu Historii, skupiającego część szczecińskich historyków¹⁴. Nowa szczecińska uczelnia miała jednak charakter szkoły zawodowej, kształcącej nauczycieli na 3-letnich studiach. Jej wewnętrzną strukturę tworzyły cztery wydziały: Humanistyczny, składający się z trzech zakładów (Filologia Polska, Filologia Rosyjska, Historia), Matematyczno-Fizyczny, w skład którego wchodziły trzy zakłady (Matematyka, Fizyka, Zakład Zajęć Praktyczno-Technicznych), Nauczania Początkowego, z czterema zakładami (Pedagogika, Psychologia, Wychowanie Muzyczne, Metodyka Nauczania Początkowego) oraz Wychowania Fizycznego z trzema zakładami (Wychowanie Fizyczne, Metodyka Wychowania Fizycznego, Przystosowanie Obronne). Opisaną strukturę uczelni uzupełniały trzy zakłady międzywydziałowe: Zakład Nowych Technik Nauczania, Zakład Nauk Filozoficzno-Społecznych oraz Zakład Praktyk Pedagogicznych. Osobnymi bytami były – Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych oraz Studium Wojskowe. W roku akademickim 1972–1973 na dziewięciu kierunkach kształcenia uczyło się w WSN 930 studentów dziennych i 572 zaocznym¹⁵.

¹⁰ W Szczecinie od 1954 r. działało Studium Nauczycielskie nr 1, od 1958 r. – Studium Nauczycielskie nr 2. Pierwsze kształciło polonistów, historyków, geografów; drugie matematyków, fizyków, biologów i nauczycieli śpiewu: Bolesław Sadaj, „Rozwój szkolnictwa i oświaty”, w: *Pomorze Zachodnie 1945–1965*, red. Edmund Dobrzycki, Henryk Lesiński, Zdzisław Łaski (Poznań–Szczecin: Wydawnictwo Poznańskie, 1967), 625; Radosław Gaziński, „Droga do Uniwersytetu Szczecińskiego”, w: *Akademicki Szczecin XVI–XXI wiek*, red. Piotr Niedzielski, Waldemar Tarczyński (Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2016), 162–164.

¹¹ AUS, AO, HL, sygn. 99/1959, 6, 23, 58, 81, 145–148, 150, 153; sygn. 100/56, 5. Wyższą Szkołę Nauczycielską powołano do życia zarządzeniem Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 10.07.1968 r.; Lesiński, „Uczelnie”, 443; Pająk, *Rola*, 64–72.

¹² Henryk Lesiński, „Powstanie i rozwój Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie w latach 1968–1976”, w: *Nauka*, 121.

¹³ Porównaj wcześniejsze drogi rozwoju szkolnictwa wyższego w powojennym Szczecinie: Henryk Lesiński, Wiktor Fenrych, „Szkoły wyższe i rozwój życia naukowego”, w: *Pomorze*, 629–639.

¹⁴ AUS, AO, HL, sygn. 99/1959, 61–62, 153.

¹⁵ Henryk Lesiński, „Uczelnie”, 444; tenże, „Szczecińskie Szkolnictwo Wyższe w latach 1946–1976”, w: *Nauka*, 37; tenże, „Powstanie i rozwój Wyższej Szkoły Pedagogicznej”, w: *Nauka*, 122, 124–125.

Dzięki staraniom i trafnym decyzjom profesora Henryka Lesińskiego oraz grona Jego współpracowników, WSN została w 1973 roku przekształcona w samodzielną Wyższą Szkołę Pedagogiczną. Rektorem został Henryk Lesiński i pełnił tę funkcję nieprzerwanie do września 1981 roku. Otwarto wówczas jednolite 4-letnie studia magisterskie na dziewięciu kierunkach kształcenia zarówno dziennych, jak i zaocznych. Struktura szkoły pozostała nadal czterowydziałowa, chociaż w porównaniu z WSN wydziały uległy istotnemu przekształceniu. Ostatecznie w 1973 roku w ramach WSP rozpoczęły funkcjonowanie: Wydział Humanistyczny, Wydział Pedagogiczny, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy i Wydział Wychowania Fizycznego. Wzrosła liczba zakładów w poszczególnych wydziałach, pojawiły się pierwsze instytuty¹⁶. Z czasem w ramach uczelni zaczęło działać Studium Administracyjne, a na poszczególnych wydziałach otwierano nowe kierunki kształcenia. Na przykład na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym utworzono kierunek fizyka, a na Humanistycznym bibliotekoznawstwo¹⁷.

12 lat (1969–1981) rektorowania Henryka Lesińskiego w obu wymienionych wyżej szkołach charakteryzowało się zatem stałym ich rozwojem, chociaż początki nie były łatwe. Profesor wraz ze swoimi współpracownikami uparcie rozwijał bazę materialną uczelni i wzmacniał jej kadry. Stopniowo powstawały nowe laboratoria, pracownie specjalistyczne oraz dobrze i nowocześnie wyposażone sale dydaktyczne. Szczególną uwagę zwracano na odpowiednie wyposażenie laboratoriów językowych. W dydaktyce wprowadzano ówczesne nowoczesne środki audiowizualnego nauczania. Specjalną wagę przykładął rektor Lesiński do rozbudowy biblioteki uczelnianej i systematycznego powiększania jej księgozbioru. Dbanie o jak najlepszy stan infrastruktury uczelni stwarzało odpowiednie warunki dla rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej. Henryk Lesiński dbał zwłaszcza o jej osobisty rozwój naukowy, zdając sobie jasno sprawę, że siłą uczelni jest jej kadra. Szczególnie interesował się młodymi badaczami. To głównie z myślą o nich starał się o stypendia doktorskie i habilitacyjne, staże krajowe i zagraniczne, zwłaszcza dla doktorantów. Dawał ulgi w wymiarze godzin dydaktycznych dla osób, które kończyły doktoraty bądź habilitacje. Udzielał również w miarę możliwości urlopów naukowych. Efektem działań Henryka Lesińskiego było to, że w latach 1970–1981 ponad 60 osób zatrudnionych w WSN, a następnie w WSP, uzyskało tytuły doktora. W 1980 roku kadrę WSP tworzyło 5 profesorów, 20 docentów (w tym 12 z habilitacją), 46 starszych wykładowców i wykładowców, 47 adiunktów, 94 starszych asystentów i asystentów

¹⁶ Wydział Matematyczno-Przyrodniczy został uzupełniony o Zakład Biologii, Wydział Pedagogiczny o Zakład Pedagogiki Specjalnej, a Wydział Wychowania Fizycznego o Zakład Morfofizjologii. Międzywydziałowy Zakład Nauk Filozoficzno-Społecznych przekształcono w instytut: Lesiński, „Powstanie”, 125; Lesiński, Janiszewski, „Rola”, 191–192.

¹⁷ Lesiński, „Uczelnie”, 444–446; tenże, „Powstanie”, 122–123.

oraz 14 lektorów i nauczycieli zawodu – razem 226 osób¹⁸. Nie ulega zatem wątpliwości, że wysiłek organizacyjny rektora Lesińskiego doprowadził do wzmocnienia prowadzonej przez Niego uczelni, bowiem w ciągu wspomnianych 12 lat zmieniło się tu wszystko. Głębokim przemianom uległa struktura wewnętrzna szkoły, utworzono nowe instytuty oraz zakłady. Zorganizowano dział wydawniczy i sieć bibliotek zarządzanych przez Bibliotekę Główną. Pozyskiwano nowe budynki dydaktyczne, wreszcie rozpoczęto budować akademik. Trudno, patrząc z dzisiejszego punktu widzenia, nie zauważyć, że to właśnie WSP dzięki trudowi organizacyjnemu między innymi Henryka Lesińskiego dała ostatecznie możliwość utworzenia w Szczecinie uniwersytetu¹⁹. Należy również podkreślić, że pierwsze próby powołania uczelni humanistycznej na Pomorzu, o czym wspominało już od 1945 roku, były niezwykle szlachetne, lecz brakowało podstaw kadrowych i materialnych²⁰. Szczecin był zatem skazany na długą drogę dochodzenia do uniwersytetu, a w procesie tym kluczową rolę odegrał właśnie profesor Henryk Lesiński²¹.

Jednym z największych sukcesów Profesora był rozwój szczecińskiego środowiska historycznego. Od początku funkcjonowania uczelni pedagogicznej kierował On Zakładem Historii, najpierw w czasach WSN, a później WSP. Gdy liczba samodzielnych pracowników naukowych w Zakładzie doszła do sześciu, za zgodą Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Zakład Historii został przekształcony w 1981 roku w Instytut Historii i Bibliotekoznawstwa. We wspomnianym Instytucie Henryk Lesiński był kierownikiem Zakładu Historii Starożytnej i Średniowiecznej. W 1983 roku w IHiB pracowało nadal sześciu samodzielnych pracowników nauki (Tadeusz Białecki, Eugenia Brzosko, Roman Dąbrowski, Janusz Faryś, Lucyna Turek-Kwiatkowska i Henryk Lesiński) oraz zatrudniano tu trzech adiunktów, dwóch asystentów oraz starszego wykładowcę – łącznie 12 osób. Kiedy w 1985 roku na bazie Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Wydziału Ekonomicznego Politechniki Szczecińskiej powstał Uniwersytet Szczeciński, w jego składzie znalazł się już całkowicie

¹⁸ Lesiński, „Uczelnie”, 447; por. też Gaziński, „Droga”, 169–170.

¹⁹ Edward Włodarczyk, „Od Akademii Handlowej do Uniwersytetu Szczecińskiego”, w: *Od Polski Ludowej do III RP w Unii Europejskiej. Pomorze Zachodnie 1945–2005*, red. Kazimierz Kozłowski, Adam Wątor, Edward Włodarczyk (Szczecin: Wydział Humanistyczny US, Archiwum Państwowe w Szczecinie, 2006), 175–176.

²⁰ Jerzy Brzozowski, „Zarys genezy szkolnictwa wyższego w Szczecinie 1945–1947”, *Przegląd Zachodniopomorski* 17 (1974), 2: 152–155; Zofia Mielcarek, Bolesław Owczarek, *Od Pedagogium do Uniwersytetu Szczecińskiego* (Szczecin: Glob, 1985), 71–84, 108–154, por. też protokoły posiedzeń zarządu STN: Radosław Gaziński, Kazimierz Kozłowski, oprac., *Narodziny i pierwsze lata działalności Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego* (Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 2021), 136–145, 156–158, 174–181, 185–190, 202–203.

²¹ Zbigniew Puchalski, Edward Włodarczyk, „Na drodze do uniwersytetu”, w: *Uniwersytet Szczeciński na przełomie wieków i czasów 1985–2010* (Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010), 10–21.

usamodzielniony Instytut Historii. W 1992 roku zatrudniono w nim siedmiu profesorów na pierwszym etacie, jednego na drugim etacie i dwóch profesorów na niepełnym etacie (10 osób), czterech adiunktów na pełnym etacie i trzech na niepełnym etacie (razem 7 osób), 13 asystentów na pełnym etacie i jednego na niepełnym etacie oraz jednego starszego wykładowcę (łącznie 32 osoby). Instytut podzielono na 7 zakładów i zespół ds. metodyki nauczania historii. Pierwszym Zakładem Historii Starożytnej i Średniowiecznej kierował profesor Henryk Lesiński, mając do dyspozycji dwóch profesorów na niepełnym etacie (Władysław Filipowiak i Włodzimierz Pałkowski) oraz czterech asystentów (Alicja Kościelna, Danuta Ptasznik, Krzysztof Guzikowski, Waldemar Bednarz). Drugi Zakład Historii Nowożytnej XVI–XVIII wieku prowadziła profesor Lucyna Turek-Kwiatkowska, która współpracowała z jednym adiunktem (Stanisław Życiński) i jednym asystentem (Robert Kościelny). Z kolei szefem Zakładu Historii Polski XIX i XX wieku (trzeci zakład) był profesor Janusz Faryś. Siłą zakładu stanowiło dwóch adiunktów (Adam Wątor, Jacek Jekiel), jeden adiunkt na niepełnym etacie (Jan Macholak) oraz jeden asystent (Adam Markowski). Zakład Historii Powszechnej XIX i XX wieku był prowadzony przez profesora Marka Baumgarta. Jego skład tworzył jeden adiunkt na niepełnym etacie (Włodzimierz Stępiński) oraz troje asystentów (Leszek Kropidłowski, Henryk Walczak, Anna Szczepańska). Piątym zakładem był Zakład Historii Europy Wschodniej kierowany przez profesora Antoniego Gizę zatrudniający tylko jednego asystenta (Dariusz Dmowski). Na czele Zakładu Historii Pomorza stał profesor Tadeusz Białecki, który dysponował jednym adiunktem na niepełnym etacie (Kazimierz Kozłowski) oraz jednym asystentem (Dariusz Wybranowski). Z kolei Zakładem Nauk Pomocniczych Historii zarządzał profesor Zdzisław Chmielewski, mając do dyspozycji profesora na drugim etacie (Karol Olejnik), adiunkta (Mieczysław Stelmach), adiunkta na niepełnym etacie (Jerzy Podrański) oraz asystenta na niepełnym etacie (Jerzy Grzelak). W skład Instytutu Historii wchodził jeszcze Zespół Metodyki Nauczania Historii, którym kierowała starszy wykładowca Genowefa Kwiatkowska. Dodatkowo zespół zasilali dwie asystentki (Małgorzata Róg, Teresa Boczkowska)²².

Na koniec wypada jeszcze raz podkreślić, że Henryk Lesiński walczył o powstanie Uniwersytetu Szczecińskiego. Od maja 1983 roku z nominacji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego kierował „Zespołem studyjnym ds. analizy, uaktualnienia i konkretyzacji założeń programowych i organizacyjnych projektowanego uniwersytetu w Szczecinie”. Zadaniem wspomnianego gremium były zabiegi o zapewnienie nowej uczelni odpowiedniej kadry. Nie tylko starano się ją skompletować pod względem liczbowym, ale także analizowano dorobek naukowy

²² AUS, sygn.100/56, 10, 15–16, 84, Nadanie tytułu prof. zw. Henrykowi Lesińskiemu, sygn. 100/38, 4–6. Szerzej o Instytucie Historii zob. Janusz Faryś, „Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych”, w: *Uniwersytet*, 151–170.

kandydatów na przyszłych pracowników US. Rozważano również przeniesienie do Szczecina niektórych zespołów badawczych z głębi Polski. Ważnym rysem działalności zespołu było wskazanie bazy materialnej, na podstawie której miał funkcjonować nowy uniwersytet. Rozważano wreszcie strukturę wewnętrzną i kierunki badawcze, jakie miała podejmować kadra rodzącego się uniwersytetu. Prace koncepcyjne, które wówczas wykonano, nadały ostateczny kształt organizacyjny uniwersytetowi w Szczecinie²³. Po powstaniu US, od 1 września 1985 roku do 31 sierpnia 1987 roku, profesor Henryk Lesiński pełnił w nowej uczelni funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego. Jednocześnie był nadal dyrektorem Instytutu Historii oraz kierownikiem Zakładu Historii Starożytnej i Średniowiecznej. Od września 1987 roku do końca pracy zawodowej przerwanej przez śmierć, Profesor był dyrektorem Instytutu Historii oraz kierownikiem Zakładu Historii Starożytnej i Średniowiecznej²⁴.

Gdy 7 sierpnia 1994 roku Profesor niespodziewanie zmarł, wdowa otrzymała świadectwo pracy, w którym wskazano, że Henryk Lesiński przez ponad 25 lat (od 1.07.1969 r. do 7.08.1994 r.) był zatrudniony na stanowisku profesora. Oznacza to, że przed śmiercią nie zdążył przejść na emeryturę. Jego pożegnanie z uczelnią miało nastąpić dopiero na początku października 1994 roku²⁵.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego. Akta Osobowe, sygn. 99/1959.

Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego. Nominacje Profesorskie, sygn. 100/38, 100/56.

Opracowania

Brzozowski, Jerzy. „Zarys genezy szkolnictwa wyższego w Szczecinie 1945–1947”. *Przegląd Zachodniopomorski* 17 (1974), 2: 143–155.

Faryś, Janusz. „Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych”. W: *Uniwersytet Szczeciński na przełomie wieków i czasów 1985–2010*, 151–170. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010.

Gaziński, Radosław. „Droga do Uniwersytetu Szczecińskiego”. W: *Akademicki Szczecin XVI–XXI wiek*, red. Piotr Niedzielski, Waldemar Tarczyński, 159–185. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2016.

²³ AUS, sygn. 100/38, 26, Mielcarek, Owczarek, *Od Pedagogium*, 128; Puchalski, Włodarczyk, „Na drodze”, 21–38; Gaziński, „Droga”, 172–173.

²⁴ AUS, AO, HL, sygn. 99/1959, 8, 28–30, 38, 63, 101, 103, 112, 116, 137, 154, 156–157, 159–161, 163, 168–170, 173, 175–176, sygn. 100/56, 8–9, sygn. 100/38, 25–26.

²⁵ AUS, AO, HL, sygn. 99/1959, 1, 3, 75.

- Gaziński, Radosław, Kazimierz, Kozłowski, oprac. *Narodziny i pierwsze lata działalności Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 2021.
- Jasnowska, Janina, Radosław, Gaziński. „Rola Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego w procesach polonizacji oraz europeizacji Pomorza Zachodniego”. W: *Od polonizacji do europeizacji Pomorza Zachodniego. Prace ofiarowane prof. Kazimierzowi Kozłowskiemu z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin*, red. Małgorzata Machałek, Jan Macholak, Edward Włodarczyk, 581–590. Warszawa–Szczecin: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Uniwersytet Szczeciński, Archiwum Państwowe w Szczecinie, 2012.
- Lesiński, Henryk. „Działalność wydawnicza Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego w latach 1956–1976”. W: *Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946–1956–1976*, red. Henryk Lesiński, 17–23. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1979.
- Lesiński, Henryk. „Powstanie i rozwój Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie w latach 1968–1976”. W: *Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946–1956–1976*, red. Henryk Lesiński, 121–131. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe 1979.
- Lesiński, Henryk. „Szczecińskie Szkolnictwo Wyższe w latach 1946–1976”. W: *Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946–1956–1976*, red. Henryk Lesiński, 29–41. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1979.
- Lesiński, Henryk. „Uczelnie wyższe i nauka”. W: *Dzieje Szczecina 1945–1990*, red. Tadeusz Białecki, Zygmunt Silski, 425–459. Szczecin: Wydawnictwo 13 Muz, 1998.
- Lesiński, Henryk, Wiktor, Fenrych. „Szkoły wyższe i rozwój życia naukowego”. W: *Pomorze Zachodnie 1945–1965*, red. Edmund Dobrzycki, Henryk Lesiński, Zdzisław Łaski, 629–643. Poznań–Szczecin: Wydawnictwo Poznańskie, 1967.
- Lesiński, Henryk, Ludwik, Janiszewski. „Rola i osiągnięcia nauk humanistycznych w procesach integracyjnych i kulturowych Pomorza Zachodniego w latach 1945–1985”. W: *Udział nauki i szkolnictwa wyższego w rozwoju Pomorza Zachodniego w latach 1945–1985*, red. Henryk Lesiński, 186–206. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1986.
- Linke, Antoni. „Szczecińskie Towarzystwo Naukowe w minionym dwudziestolecu (1956–1976)”. W: *Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946–1956–1976*, red. Henryk Lesiński, 9–15. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1979.
- Makowski, Adam. *Między iluzją a realiami. Towarzystwo rozwoju Ziem Zachodnich w latach 1957–1970*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2019.
- Mielcarek, Zofia, Bolesław, Owczarek. *Od Pedagogium do Uniwersytetu Szczecińskiego*. Szczecin: Glob, 1985.
- Pająk, Kazimierz. *Rola szczecińskiego ośrodka naukowego w rozwoju nauki w Polsce Ludowej w latach 1945–1980*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 1984.
- Puchalski, Zbigniew, Edward, Włodarczyk. „Na drodze do uniwersytetu”. W: *Uniwersytet Szczeciński na przełomie wieków i czasów 1985–2010*, 3–38. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010.

- Rutkowski, Józef. „Zarys historii Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego”. W: *Ludzie nauki Szczecina w 50-leciu. Księga osiągnięć*, red. komitet redakcyjny, 9–19. T. 1. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1996.
- Sadaj, Bolesław. „Rozwój szkolnictwa i oświaty”. W: *Pomorze Zachodnie 1945–1965*, red. Edmund Dobrzycki, Henryk Lesiński, Zdzisław Łaski, 611–628. Poznań–Szczecin: Wydawnictwo Poznańskie, 1967.
- Terebucha, Eufemiusz. „Rozwój nauk społecznych na Pomorzu Szczecińskim w dwudziestolecu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”. W: *Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946–1966*, red. Leon Babiński, Henryk Lesiński, 13–27. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, 1968.
- Włodarczyk, Edward. „Od Akademii Handlowej do Uniwersytetu Szczecińskiego”. W: *Od Polski Ludowej do III RP w Unii Europejskiej. Pomorze Zachodnie 1945–2005*, red. Kazimierz Kozłowski, Adam Wątor, Edward Włodarczyk, 167–178. Szczecin: Wydział Humanistyczny US, Archiwum Państwowe w Szczecinie, 2006.

Abstrakt

Profesor Henryk Lesiński to jeden z twórców szczecińskiego środowiska akademickiego. Od 1956 roku jako dyrektor archiwum państwowego brał udział w pracach licznych towarzystw i organizacji naukowych zarówno w mieście, jak i w regionie. Znaczącą rolę odgrywał między innymi w: Szczecińskim Towarzystwie Naukowym (główny redaktor wydawnictwa), Instytucie Zachodnio-Pomorskim (przewodniczący rady naukowej) czy też w szczecińskim oddziale Polskiego Towarzystwa Historycznego (prezes oddziału). Przez całe dziesięciolecie prof. Henryk Lesiński skupiał wokół siebie i wzmacniał szczecińskie środowisko historyczne. Zaangażowany w działalność wydawniczą STN czy IZP kreował w dużym stopniu rozwój kadr akademickiego Szczecina. Gdy w latach 1969–1981 pełnił funkcje rektora – na początku Wyższej Szkoły Nauczycielskiej, a potem Wyższej Szkoły Pedagogicznej – przyczynił się w decydującym stopniu do wzmocnienia szczecińskiego ośrodka naukowego, co umożliwiło w 1985 roku powołanie do życia w mieście u ujścia Odry Uniwersytetu Szczecińskiego. W tym ostatnim prof. Henryk Lesiński, aż do śmierci w 1994 roku, pełnił funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego oraz Dyrektora Instytutu Historii.

Professor Henryk Lesiński as an academic organizer and co-founder of the Szczecin Academic Community

Abstract

Professor Henryk Lesiński was one of the founders of the Szczecin academic community. Starting in 1956, he actively participated in the work of numerous scientific societies and organizations, both in the city and the region, as the director of the State Archive. He played a significant role in organizations such as the Szczecin Society of Sciences (as the chief editor

of its publications), the West Pomeranian Institute (as the chairman of the scientific council), and the Szczecin branch of the Polish Historical Society (as the branch president). For decades, Professor Henryk Lesiński gathered and strengthened the historical community in Szczecin. His involvement in the publishing activities of the Szczecin Society of Sciences and the West Pomeranian Institute significantly contributed to the development of the academic community in Szczecin. During his tenure as the rector of the Higher Pedagogical School and later the Higher Pedagogical School from 1969 to 1981, he played a decisive role in strengthening the scientific community in Szczecin, which eventually led to the establishment of the University of Szczecin in 1985 at the mouth of the Oder River. In the University of Szczecin, Professor Henryk Lesiński served as the dean of the Faculty of Humanities and as the Director of the Institute of History until his death in 1994.

Cytowanie

Radosław Gaziński, „Profesor Henryk Lesiński jako organizator nauki i współtwórca szczecińskiego ośrodka akademickiego”, *Przegląd Zachodniopomorski* 38 (2023), 67: 34–44. DOI: 10.18276/pz.2023.38-02.